

0034-10860

การรับรู้และปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคมไทย :
ศึกษาเปรียบเทียบผู้ประกันตนที่เป็นลูกจ้างในสถานประกอบการกับผู้ประกันตนอิสระ

The Beneficiaries' Acknowledgement and Protection of their Beneficial Rights
Under Social Insurance Act : A Comparative Analysis between the
Employed Beneficiaries and the Self-employed Beneficiaries

โดย

นางสาวอารี สัมมา

HCULIB

3 0001 00082716 4

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2543

ISBN 974-7144-13-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วิทยานิพนธ์ การรับรู้และปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคมไทย :
ศึกษาเปรียบเทียบผู้ประกันตนที่เป็นลูกจ้างในสถานประกอบการกับผู้ประกันตนอิสระ
The Beneficiaries' Acknowledgement and Protection of their Beneficial Rights under Social
Insurance Act : A Comparative Analysis between the Employed Beneficiaries and the
Self-employed Beneficiaries

ชื่อนักศึกษา นางสาวอารี สัมมา
รหัสประจำตัว 399030
สาขาวิชา การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม
ปีการศึกษา 2542

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และทบวงมหาวิทยาลัย ได้ตรวจสอบและ
อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ.2543

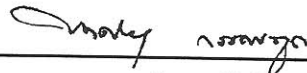
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ดร.ไชยชัย สุทธาเวศ)

กรรมการ

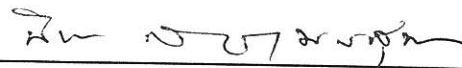
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชิตติยา กวรรณสุต)

กรรมการ

(ดร.ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากทบวงมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์นิภา ส.ตุมรสุนทร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณราย แสงวิเชียร)

วิทยานิพนธ์	การรับรู้และปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคมไทย : ศึกษาเปรียบเทียบผู้ประกันตนที่เป็นลูกจ้างในสถานประกอบการกับผู้ประกันตนอิสระ The Beneficiaries' Acknowledgement and Protection of their Beneficial Rights under Social Insurance Act : A Comparative Analysis between the Employed Beneficiaries and the Self-employed Beneficiaries
ชื่อนักศึกษา	นางสาวอารี สัมมา
รหัสประจำตัว	399030
สาขาวิชา	การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม
ปีการศึกษา	2542

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการรับรู้และปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่สอบถามเป็นผู้ประกันตน 28 คน ที่เคยใช้บริการประกันสังคม ประกอบด้วย กลุ่มที่หนึ่ง เป็นผู้ประกันตนในสถานประกอบการที่มีสหภาพแรงงาน กลุ่มที่สอง ผู้ประกันตนในสถานประกอบการที่ไม่มีสหภาพแรงงาน กลุ่มที่สาม ผู้ประกันตนอิสระที่เคยทำงานในสถานประกอบการที่มีสหภาพแรงงาน กลุ่มที่สี่ ผู้ประกันตนอิสระที่เคยทำงานในสถานประกอบการที่ไม่มีสหภาพแรงงาน และได้สัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ หนึ่ง เพื่อศึกษาความหลากหลายและความแตกต่างในการรับรู้สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม สอง เพื่อศึกษาถึงวิธีปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตน

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกันตนมีอายุเฉลี่ย 46 ปีขึ้นไป มีสถานภาพสมรสแล้วเป็นส่วนใหญ่ การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี และมีอายุการทำงานในสถานประกอบการเฉลี่ย 8.5 ปี ส่วนใหญ่เลือกใช้โรงพยาบาลเอกชนเป็นโรงพยาบาลประกันสังคม

การรับรู้สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคมไทย 7 กรณี คือ กรณีเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีคลอดบุตร กรณีตาย กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และกรณีว่างงาน พบว่า ผู้ประกันตนในสถานประกอบการที่มีสหภาพแรงงานโดยส่วนใหญ่มีการรับรู้

สิทธิประโยชน์ของตนเองหลากหลายกรณีมากกว่าผู้ประกันตนที่ทำงานในสถานประกอบการ ไม่มีสหภาพแรงงานแต่กรณีชราภาพและว่างงาน ผู้ประกันตนในสถานประกอบการที่ไม่มีสหภาพแรงงานกลับรับรู้สิทธิประโยชน์ชื่อนี้มากกว่าผู้ประกันตนในสถานประกอบการที่มีสหภาพแรงงาน ส่วนผู้ประกันตนอิสระที่เคยทำงานในสถานประกอบการที่มีสหภาพแรงงานมีการรับรู้สิทธิประโยชน์ของตนกรณีทุพพลภาพ กรณีเจ็บป่วย กรณีคลอดบุตร กรณีตาย และกรณีสงเคราะห์บุตร มากกว่าผู้ประกันตนอิสระที่เคยทำงานในสถานประกอบการที่ไม่มีสหภาพแรงงาน ผู้ประกันตนอิสระทั้งสองกลุ่มมีการรับรู้เรื่องกรณีคลอดบุตรเท่ากัน แต่สำหรับการรับรู้กรณีชราภาพและว่างงาน ผู้ประกันตนอิสระที่เคยทำงานในสถานประกอบการที่ไม่มีสหภาพแรงงานกลับรับรู้มากกว่าผู้ประกันตนอิสระที่เคยทำงานในสถานประกอบการที่มีสหภาพแรงงาน ทั้ง 4 กลุ่มมีความหลากหลายในการรับรู้ในเรื่องต่าง ๆ มากกว่ากันจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดตามลำดับ คือ กรณีคลอดบุตรมากที่สุด รองลงมา คือ กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีตาย กรณีเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีชราภาพ และรับรู้่น้อยที่สุดคือ กรณีว่างงาน

การปกป้องพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมนั้น ผู้ประกันตนทุกคนที่ถูกศึกษาเคยเข้ารับบริหารด้านการประกันสังคมนั้นมี 1 คน เคยรับบริหารกรณีสงเคราะห์บุตร จากสำนักงานประกันสังคมและอีก 27 คน เคยเข้ารับบริหารรักษาพยาบาลโดยเป็นคนไข้นอกและการรักษาพยาบาลกรณีเคยป่วยเป็นคนไข้ใน ปัญหาการบริการส่วนใหญ่พบว่า มักเกิดจากการบริการของสถานพยาบาลไม่มีคุณภาพ การรักษาของแพทย์ขาดประสิทธิภาพ การจ่ายยาคุณภาพต่ำ ผู้ประกันตนส่วนมากไม่สามารถพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของตนได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการทำด้วยตนเอง แจ้งฝ่ายบุคคลในสถานประกอบการ แจ้งสหภาพแรงงาน ร้องเรียนที่สำนักงานประกันสังคม แจ้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของรัฐ รวมกลุ่มกับผู้ประกันตนอื่นร้องเรียนหน่วยให้บริการ แจ้ง NGOs ฟ้องศาลขอเปลี่ยนโรงพยาบาลประกันสังคมก็ตาม

การร้องเรียนก็มักจะเป็นการกระทำด้วยตนเอง การจะปกป้องหรือร้องเรียนโดยผู้อื่นยังมีน้อยส่วนมากคิดว่าจะเกิดผลเสียกับตนเอง การจะไปสอบสวนสืบพยานหรือดำเนินการทางกฎหมายก็เกรงจะเกิดปัญหากับสถานประกอบการ ทำให้ละเลยในการปกป้องพิทักษ์สิทธิประโยชน์และยังพบว่าแทบทั้งหมดไม่ทำอะไรที่จะให้กลุ่มผู้ประกันตนด้วยกัน สหภาพแรงงานและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการปกป้องสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวกับการประกันสังคมแก่ผู้ประกันตน

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การพัฒนาระบบประกันสังคมให้ดีขึ้น ควรปรับปรุงด้านบุคลากรในสถานพยาบาลให้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบที่ดีต่อผู้ใช้บริการ มีการบริการที่ดี การใช้ยารักษาควรมีมาตรฐาน ในด้านของรัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ความรู้ในสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนให้ทราบถึงความคุ้มครองที่ควรได้รับและให้มีการ ครอบคลุมไปถึงผู้ประกันตนทันทีเมื่อเริ่มจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ในการเรียกร้อง สิทธิประโยชน์ประกันสังคม ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ลูกจ้างเข้าใจความสำคัญในการ เรียกร้องปกป้องสิทธิประโยชน์เมื่อประสบปัญหาในการรับบริการ ทั้งยังควรมีการประสานงานกับ นายจ้างและหน่วยงานของรัฐในการเลือกสถานพยาบาลเองเพื่อได้ผลประโยชน์เต็มที่ ส่วนในเรื่อง การลงโทษสถานพยาบาลที่บริการไม่ดีหรือผิดพลาด ควรมีมาตรการที่เด็ดขาดและเข้มงวดกว่า ปัจจุบัน นอกจากนี้หน่วยงานประกันสังคมควรมีบทบาทสำคัญในการดูแลปกป้องสิทธิประโยชน์ ผู้ประกันตน โดยตรวจสอบสถานประกอบการที่ไม่แจ้งรายชื่อลูกจ้างเข้าเป็นสมาชิกผู้ประกันตน หรือเก็บเงินจากลูกจ้างแล้วไม่นำส่งสำนักงานประกันสังคม และต้องกระจายข่าวให้ผู้ประกันตน ทราบว่าบุคคลสามารถปกป้องสิทธิประโยชน์ประกันสังคมโดยใช้หน่วยงานในสถานประกอบการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) สหภาพแรงงาน และหน่วยงานอื่นเพื่อสิทธิของ ผู้ประกันตน

Thesis Title	The Beneficiaries' Acknowledgement and Protection of their Beneficial Rights under Social Insurance Act : A Comparative Analysis between the Employed Beneficiaries and the Self-employed Beneficiaries
By	Ms. Aree Summar
Identification No.	399030
Degree	Master of Social Work (M.S.W)
Major	Social Welfare Project Management
Academic Year	2543

ABSTRACT

This thesis is a study of beneficiaries' acknowledgement and protection of their beneficial rights. It is studied from 28 beneficiaries consisting of 1) Beneficiaries from companies having labor union 2) Beneficiaries from companies having no labor union 3) Self-employed beneficiaries who used to work in companies having labor union 4) Self-employed beneficiaries who used to work in companies having no labor union. Data are also collected from senior executives from social insurance field. There are 2 main objectives of the thesis, 1) to study diversities of beneficiaries' acknowledgement in social insurance system 2) to study strategies and methods in protecting beneficiaries' rights.

From the study, the beneficiaries' background revealed their average age of 46 and over, mostly married with education level ranges from primary school up to bachelor degree. Average working time period in a particular company is 8.5 years. They mostly choose private hospitals as their social insurance medication contractors.

Beneficiaries' acknowledgement according to 7 cases covered in Social Insurance Act are as following benefits : 1) sickness 2) disability 3) maternity 4) death 5) child adoption 6) old-age pension 7) unemployment. It was found that beneficiaries from companies having labor union acknowledge their beneficial rights move diversities

than beneficiaries from companies having no labor union in most cases mentioned. However, for the cases of old-age pension and unemployment the beneficiaries working in the company with no labor union acknowledge their rights more than the beneficiaries working in the company with labor union. Besides, self-employed beneficiaries who used to work in companies having labor union acknowledge their beneficial rights in sickness, maternity, death, disability and child benefits more than self-employed beneficiaries who used to work in companies having no labor union. Both groups of self-employed are found to equally acknowledge their beneficial rights in maternity case. Surprisingly, for the acknowledgement of old-age pension and unemployment cases, the self-employed beneficiaries who used to work in companies having no labor union acknowledge their rights more than self-employed beneficiaries who used to work in companies having labor union. From the four groups of the study, all groups acknowledge their beneficial rights the most in maternity case. And it is followed consecutively by child benefit, death benefit, sickness benefit, disability benefit, old-age pension benefit, and lastly unemployment benefit.

Beneficial rights protection according to social insurance services, beneficiaries are able to change their medical contractors or hospitals once a year. From the 28 beneficiaries studied, one has used service of child benefit 27 have admitted as both in and out-patients in their contracted hospitals. It is found that problems are detected mostly from low standardized hospitality and service, inefficiency diagnosis from doctors, and low quality medication from the contracted hospitals. The beneficiaries can not use variety of alternatives that they should complain for their rights and protection covered by social insurance. For example : by informing personnel staff in the hospital, informing labor union staff, submitting the complaints to social insurance office, informing related governmental service, forming group with other beneficiaries submitting complaints to the contracted hospital, informing NGOs, suing the hospital, and changing contract to other hospital.

The research shows limitations and failures in labor protection according to social insurance system. Only some beneficiaries submit complaints by themselves, whereas some are terrified to complain. It is because most beneficiaries believe that protection and complaints are time consuming and not beneficial especially when concerned process occurs. Not many beneficiaries fight for their rights because they fear of any disadvantages they might obtain. Some deny performing any witness process in order to lessen their problems with the contracted hospital. And that finally results in neglecting their protection rights and ability to utilize the labor union and non-governmental organization which can protect their benefits in social insurance scheme.

Finally the researcher states some recommendations to improve social security system. In order to improve, personnel in the contracted medical center should have responsibility and conscience to serve their customers well. Excellence in service and standardized medication dispensation should be carefully observed. Government should provide public relations service to educate the beneficiaries about their rights and protection they obtain, since money is paid to the social security office. It should also be proactively informed to the beneficiaries about the assertion of beneficial rights and importance of assertively claim for their beneficial right when experiencing difficulties getting their services. Besides, the beneficiaries should work cooperatively with employers and the government to monitor services of a contracted medical center in order to obtain the full beneficial rights. The penalties for unfavorable contracted medical center should be tougher than in present. Moreover, the social security office should play an important role in protecting the benefit and rights. It can be done by examining the companies that do not submit the lists of beneficiaries and money that is collected to the social security office. The social security office should also inform the beneficiaries about their rights and protection of rights through the responsible unit of the companies, government officers, NGOs, labor union, or related organizations to protect the rights of beneficiaries.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัยทุก ๆ ท่าน โดยเฉพาะ ท่าน ผศ.ธัญญา สนิทวงศ์ ณ ออยุธยา ที่สนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังภายในในการศึกษาครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.โชคชัย สุทธาเวช ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่สละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องรวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน รศ.นิภา ส.ตุมรสุนทร ที่ได้กรุณาสละเวลาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากทบวงมหาวิทยาลัย รศ.ดร. ชัดติยา กรรณสูต และ ดร.ทิพาภรณ์ โพธิ์วิล เป็นกรรมการที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการวิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหารระดับสูงของบริษัทไทยไนลอน จำกัด คุณกัญญารัตน์ กาจกล้า บริษัทเบสท์แทน จำกัด คุณศิริฉัตร ชีรวณิชย์กุล เจ้าหน้าที่ประกันสังคมของโรงพยาบาลศิริรินทร์ คุณสายพิน สมพงษ์ โรงพยาบาลสมุทรปราการ คุณศิริรัตน์ สีขเรศ เลขาธิการสภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย คุณสมาน ถมยา ผู้จัดการมูลนิธิอารมณีย์ พงศ์พจน์ คุณบัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ ประกันสังคมจังหวัดสมุทรปราการ คุณอุดมศักดิ์ อังศุพิศิษฐ์ และผู้ประกันตน 28 คน ที่ร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประกันสังคม

ขอบคุณเจ้าหน้าที่ประกันสังคมสำนักงานประกันสังคมอำเภอบางพลี คุณปรศนีย์ ลาปาน ที่ให้ความสะดวกในการให้สถานที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ประกันตนอิสระตามมาตรา 39 ที่มาจ่ายเงินสมทบที่สำนักงานประกันสังคม

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้องปริญญาโทที่กำลังศึกษาและจบการศึกษาที่ช่วยเป็นกำลังใจ โดยเฉพาะคุณอรุวรรณ ฉ่ำชื่น คุณอรุษา ชีรวณิชย์กุล เอื้อเฟื้อเครื่องคอมพิวเตอร์พิมพ์เอกสาร และเครื่องส่งเอกสารเพื่อใช้ในการพิมพ์ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณผู้จัดพิมพ์ จัดทำรูปเล่ม และตรวจสอบเอกสาร คุณสุรศักดิ์ กรรตุพันธ์พร คุณนิภา วงศ์เทศ คุณอัชนี แววทัตญญ คุณนันทวี เกียรติวีรกุล คุณพิมพ์ใจ ไมตรีเปรม คุณกนิษฐา บุญยัง และคุณสายสีทอง ณ ภูเก็ต

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณแม่บุญช่วย พัฒนะ พันตรีเหรียญ ประสาทน้ำเงิน และน้อง ๆ ที่คอยเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งและช่วยเหลือสนับสนุนทุก ๆ ด้านในการศึกษาครั้งนี้

อารี สัมมา